

De Jaarbeurs, spil van Utrecht?

Effecten op de regionale economie

De jaarbeurs trekt jaarlijks circa 1,7 miljoen bezoekers naar haar activiteiten. Met hen wordt heel wat koopkracht naar Utrecht toegezogen. Daarnaast voorziet de jaarbeurs, hetzij direct (eigen personeel, standbouwbedrijven, toeleveringsbedrijven), hetzij indirect (hotels, horeca, winkelbedrijven) een groot aantal mensen van werkgelegenheid. Over de invloed van de jaarbeurs op de regionale economie was tot nu toe weinig bekend. In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de omvang van dit uitstralings-effect.

H. BOUMAN EN A. LAGENDIJK

Het is niet eenvoudig inzicht te verschaffen in het economisch effect van een groot-schalig bedrijf als de jaarbeurs. De jaarbeurs onderhoudt tal van ruimtelijke en functionele relaties met over het hele land verspreid gelegen organisaties en zij trekt uit binnen- en buitenland bezoekers naar haar activiteiten. Haar invloed reikt niet alleen lokaal, maar ook regionaal, nationaal en in beperkte mate zelfs internationaal. Het gehele uitstralings-effect van de jaarbeurs in beeld brengen is dan ook niet mogelijk. Daarvoor is dit te omvangrijk en te complex. Vandaar dat ervoor gekozen is om alleen de meest directe omgeving, de regio Utrecht, te belichten. Gepoogd is binnen dit gebied de belangrijkste economische relaties met de jaarbeurs, die zich het best laten uitdrukken in geldstromen en werkgelegenheid, weer te geven.

Hoofdstromen

In het geheel van economische relaties die de jaarbeurs met de regio Utrecht onderhoudt zijn grofweg vier hoofdstromen te onderscheiden:

In de *eerste* plaats biedt de jaarbeurs direct werk aan ongeveer 500 mensen (75% vast personeel, 25% part-timers). Zeker 75% is afkomstig uit de regio Utrecht. Van hun lonen komt een groot deel via consumptieve uitgaven aan de regio ten goede. Dit is in het onderzoek niet verder uitgediept.

In de *tweede* plaats doet de jaarbeurs ten behoeve van haar activiteiten uitgaven in de regio Utrecht. Niet alleen zijn dit energiekosten, belastingen, uitgaven aan drukwerk, horeca-inkoop, schoonmaak, bedrijfskleding, kantoorbenodigdheden en dergelijke, maar ook uitgaven voor de aankleding van de beurs. In 1983 bedroegen de totale uitgaven van de jaarbeurs in de regio f 22 miljoen.

De *derde* hoofdstroom welke onderscheiden kan worden wordt ingenomen door het belang dat de jaarbeurs heeft voor standbouwbedrijven en toeleverende bedrijven in de regio Utrecht. Als gevolg van de (bouw)opdrachten die deze bedrijven hetzij via de jaarbeurs, hetzij rechtstreeks van exposanten op te houden beurzen krijgen, is de jaarbeurs voor hun omzet van grote betekenis. In 1983 bedroeg hun gezamen-

lijke omzet ten behoeve van activiteiten in de jaarbeurs f 12 miljoen. Standbouwbedrijven uit de regio Utrecht bebouwen in 1983 circa 90.000 m² vloeroppervlak in de jaarbeurs, 36% van het totaal bebouwde vloeroppervlak. 12% werd door standbouwbedrijven buiten de regio bebouwd en 52% door de exposanten zelf.

De *vierde* hoofdstroom wordt gevormd door de bestedingen die deelnemers en bezoekers van de jaarbeurs in de regio Utrecht doen aan hotelovernachtingen, horecabezoek, winkelen en uitgaan.

Enquête

Met behulp van een grote enquête onder alle standhouders en onder 1300 bezoekers van twee representatieve beurzen is dit belangrijke aspect in de beeldvorming omtrent het economisch effect van de jaarbeurs uitgediept.

Wat vooral opvalt is dat *de integratie van de activiteiten van de jaarbeurs met de stedelijke economie* niet erg groot is. De jaarbeurs functioneert zelfstandig en (bijna) afgezonderd van het Utrechtse stadsleven. Standhouders en bezoekers komen naar de jaarbeurs, de stad Utrecht zelf wordt door hen niet of nauwelijks bezocht. De bestedingen die men doet vinden nog het meest plaats en de hotel- en horeca-sector. Uitgaven in winkels zijn beperkt en van uitgaan in Utrecht is geen sprake.

Standhouders

Standhouders besteden jaarlijks circa f 10,5 miljoen in Utrecht en omgeving.

Foto: KLM-Aerocarfo

Hoewel het Jaarbeurscomplex niet zo ver van het Utrechtse stadscentrum verwijderd is, denken de meeste bezoekers dat het ergens in een buitenwijk ligt..... Gevolg is dat de binnenstad door hen nauwelijks wordt bezocht.

Daarvan komt f 3,3 miljoen ten goede aan hotels en f 6,4 miljoen aan restaurants en horecagelegenheden. In het algemeen betreffen deze laatste uitgaven zakendiners, die of wel met klanten, of wel met collega's gehouden worden. Uitgaan en winkelen in Utrecht is er bijna niet bij. De reden is dat standhouders volle dagen op de beurs aanwezig moeten zijn. Afgezien van de koopavond heeft men daarom geen tijd voor winkelen. Voor uitgaan is men vaak te vermoeid. Bovendien reist 80% van alle standhouders 's avonds weer naar zijn woonplaats. Slechts 20% blijft in een hotel overnachten. Dit betreft dan buitenlandse deelnemers en een enkele deelnemer die uit een uithoek van het land afkomstig is. Ook deze groep bezoekt nauwelijks een

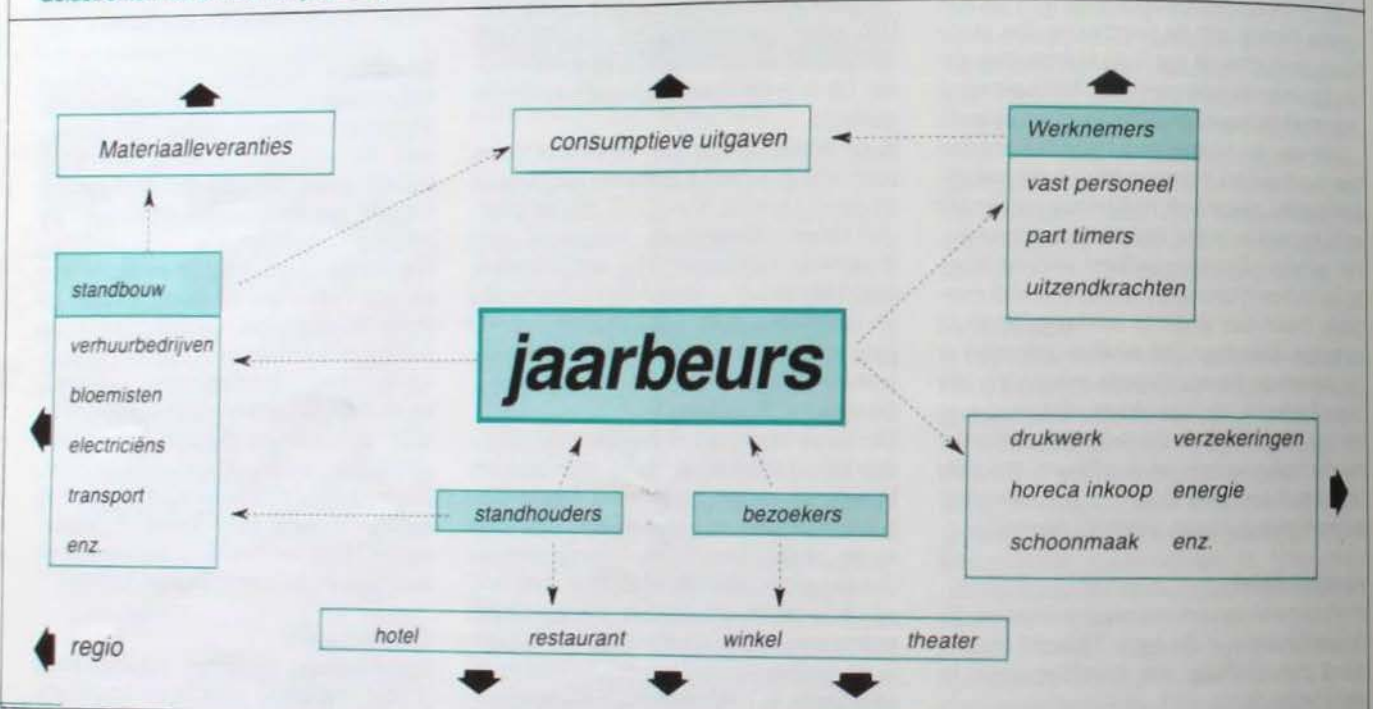
komen dan ook doelgericht met uitsluitend belangstelling voor de beurs naar Utrecht. Overigens lijkt de samenstelling van het gezelschap waarin de bezoekers naar Utrecht komen hiermee enigszins in tegenspraak: 40% van de bezoekers komt met zijn echtgenote naar de beurs en 20% met andere familie, vrienden of kennissen. Voor een groot deel betreft dit middenstanders, waarvan de vrouwen wellicht meewerken in het bedrijf. Voor een kleiner deel wordt het beursbezoek kennelijk ook beschouwd als een dagje uit. Maar dan nog is er slechts in beperkte mate sprake van een bezoek aan het winkelcentrum Hoog-Catharijne of aan de oude binnenstad van Utrecht. Hieraan ligt dan ook nog een tweede reden ten grondslag en dat is

een belangrijke rol speelt, blijft zodoende weinig over.

Promotie

Resumerend komt er ten gevolge van de activiteiten van de jaarbeurs weliswaar circa f 58 miljoen ten goede aan de regio Utrecht en worden hiermee, omgerekend in werkgelegenheid naar schatting 935 mensen van werk voorzien, toch is de invloed van de jaarbeurs voor haar omgeving maar beperkt merkbaar. Als oorzaak hiervan kan aangemerkt worden dat de ontwikkeling van de stad Utrecht niet voldoende meegegroeid is met de markante ontwikkeling en groei van de jaarbeurs in de laatste decennia. De jaarbeurs en de stad Utrecht zijn hierdoor in veel opzichten

Geldstromen van en naar de jaarbeurs

uitgaansgelegenheid in Utrecht. Enerzijds is dit te verklaren uit het feit dat bij het gros van de standhouders het beeld leeft, dat er 's avonds in Utrecht 'weinig te beleven' valt. Anderzijds uit het feit dat standhouders die wél blijven overnachten, veelal niet in een hotel in de stad zelf verblijven. De hotelcapaciteit van Utrecht is beperkt en qua prijsklasse en accommodatie weinig gevarieerd (afgezien van het moderne Holiday Inn, dat zich tegenover de jaarbeurs bevindt). Het gevolg hiervan is dat veel standhouders elders in de regio een overnachtingsplaats zoeken.

Bezoekers

Bezoekers van beurzen besteden jaarlijks zo'n f 9 miljoen in de regio. Zij brengen slechts in beperkte mate een bezoek aan de stad Utrecht. Afgezien van een hapje eten onderweg gaan de meeste bezoekers na de beurs direct weer richting huis. Twee oorzaken liggen hieraan ten grondslag: allereerst worden er in de jaarbeurs hoofdzakelijk vakbeurzen georganiseerd, die bedoeld zijn voor het zakelijk geïnteresseerde publiek. De meeste bezoekers

de onbekendheid met de ligging van de binnenstad. Het overgrote deel van de bezoekers verkeert in de veronderstelling dat de jaarbeurs aan de rand van de stad gelegen is. Van de nabijheid tot het centrum is men niet op de hoogte.

Congressen

Bezoekers van vergaderingen, congressen en andere activiteiten vertonen geen ander beeld. Jaarlijks besteden zij circa f 4,5 miljoen in de regio Utrecht. Ook zij bezoeken de stad slechts in geringe mate. Dit zou anders kunnen zijn, wanneer de jaarbeurs ook aantrekkelijk was voor meerdaagse congressen. Bekend is namelijk dat vooral deelnemers aan dergelijke congressen belangrijke bestedingen doen in de stad waar ze verblijven. Utrecht is vanwege haar beperkte hotelcapaciteit voor deze congressen echter minder aantrekkelijk. Deelnemers aan meerdaagse congressen moeten, wanneer deze in Utrecht georganiseerd worden, verspreid over de hele regio en zelfs over de hele provincie ondergebracht worden. Van de informele sfeer, die bij deze congressen

langs elkaar heen gaan leven. Een doeltreffend beleid dat in samenwerking met de jaarbeurs en de gemeente Utrecht tot stand gebracht wordt, kan hierin verandering brengen.

Hierbij moet gedacht worden aan het stimuleren van een combinatie van factoren, o.a. een doelgerichte promotie van de stad Utrecht bij het bezoeken van de jaarbeurs, het verbeteren van de aansluiting van de jaarbeurs aan het winkelcentrum Hoog-Catharijne, het verbeteren van de hotelcapaciteit van Utrecht, het bevorderen van het uitgaansleven in Utrecht enz. Niet alleen kunnen er zich dan voor de jaarbeurs nieuwe mogelijkheden openen, ook zal de stad Utrecht meer optimaal van een bedrijf als de jaarbeurs binnen haar gemeentegrenzen kunnen profiteren.

Auteurs: Huub Bouman en Ariette Lagendijk.
Titel: De Jaarbeurs, spil van Utrecht?
Verkrijgbaar: Bibliotheek Geografisch Instituut Utrecht.